

Up to date gereformeerd

Johan Schouls

Up to date gereformeerd

Reformatische gemeenschap
in een opengebroke wereld

Brevier

© 2012 Brevier Uitgeverij
Omslagontwerp: Brainstorm
Verzorging binnenwerk: Stampwerk, Nijkerkerveen
ISBN 978-94-91583-00-1
NUR 700

Alle rechten voorbehouden. Niets uit deze uitgave mag worden veele-
voudigd, opgeslagen in een geautomatiseerd gegevensbestand, of openbaar
gemaakt, in enige vorm of op enige wijze, hetzij elektronisch, mechanisch,
door fotokopieën, opnamen, of enige andere manier, zonder voorafgaande
schriftelijke toestemming van de uitgever.

Inhoud

Woord vooraf	9
Inleiding	11
Open of gesloten	11
Deel 1	
Refo's in een postmoderne wereld	15
Een situatieschets	
1. Postmoderne wereld	17
Secularisatie	17
Verzuiling, ontzuiling en herzuiling	18
Het einde van de refozuil	20
Modernisme	21
Postmoderne samenleving	22
Fragmentarisering	23
Pragmatiek	24
Ervaring	24
Individueel bestaan	25
Leven hier-en-nu	25
Geluk en genot	26
Informatiemaatschappij	26
Netwerksamenleving	26
Gezagsuitholling	27
2. Postmoderne godsdienstigheid	29
3. Invloed op refojongeren	32
Pragmatisch	32
Ervaringsgericht	32
Vluchtig	33
Onafhankelijk	34
Vrijblijvend	35

Gewenning	36
Verborgen	36
Geloof als constructie	37
Open	38
Verlangend	39
Traditionele refojongeren	40
4. Bedreiging of kans?	41
Wat zien we?	41
Wat doen we?	42
Terug naar de Bijbel	44
Deel 2	
De roeping van de christelijke gemeenschap	45
Een bijbels kader	45
1. De christen en de wereld	47
De roeping tot christen	48
De wereld en de haat tegen God	52
God en de wereld	54
Consequenties voor een christen	55
2. De levenspraktijk van de christen	58
Verkondiging	58
Navolging	59
Gehoorzaamheid	60
Levenshouding	61
Naasteliefde	64
Intermezzo De les van Luther	66
3. De christen als betrokken buitenstaander	69
De christen en de omgang met de wereld	69
De christen als vreemdeling in de wereld	72
Deel 3	
De christelijke gemeenschap	75

1. Individu en gemeenschap	77
2. Bijbelse noties	79
De christelijke gemeente als gemeenschap	79
De gemeente als tempel van God: heilig dienstwerk	80
De gemeente als lichaam van Christus:	
gemeenschap der heiligen	82
Gemeente als verbondsgemeenschap	84
Gemeente onderweg	86
3. Naar de praktijk	89
Concrete gemeente	89
Tweeërlei	90
Heiligheid: zijn en schijn	93
Samenkomen en samenleven	98
Gave en opgave	101
4. Dienende gemeenschap	104
Pastorale gemeente	104
Belijden en vergeven	108
Het heil van je broeder	109
Zalig de barmhartigen	111
Broederlijke omgang	113
Biddende gemeenschap	115
Leer en leven	116
Kerk van alle tijden en plaatsen	119
5. Belijdende gemeenschap	122
De leer eerst	122
Leer, leven en beleven	124
Kernpunten van belijden	127
Kernpunten als spiegel	131
Belijdenisgeschriften	132
Eenheid	133
Leerzaam	134
Oud goud	135
Van vervreemding naar herkenning	136

Godsdienstige vorming	144
Volwassen leden blijven leren	150
Mondigheid	151
Discussie over de HSV en jongerenavonden	153
Deel 4	
Christelijk leidinggeven	157
1. Bijbelse noties	159
Bevoegd en bekwaam tot leidinggeven	161
Genormeerd leidinggeven	163
Onderwijzend leiding geven	164
Voorbeeldig leiding geven	166
Integer en inzichtelijk leidinggeven	168
Leidinggeven en christelijke gemeenschap	172
2. Leidinggeven in een postmoderne tijd	175
Tijdgeest en toerusting	175
Openhartig	177
Openheid naar binnen	178
Belijdend	180
Alleen de Schrift	181
Heel de Schrift	182
Een proef op de som	184
Relevantie voor vandaag	185
Thuis zijn in de Bijbel	186
Zelfonderzoek	187
3. Op weg...	190
Waartoe worden we geroepen?	190
Persoonlijk	192

Woord vooraf

Als je het oor te luisteren legt, hoor je binnen reformatorische kring uitingen van verontrusting, vooral wat betreft de jongeren. De ontwikkelingen op het gebied van media en modern amusement zijn niet bij te houden. Ouders, ambtsdragers, leraren en andere leidinggevenden staan met de handen in het haar. Wat moeten we doen? Hoe moeten we hier mee omgaan?

Deze verontrusting deel ik. Dat wat 'reformatorische zuil' heet, wordt niet alleen van buitenaf bedreigd, maar ook van binnenuit aangevreten. Velen zijn hier inmiddels van overtuigd en maken dat ook duidelijk. Is er een weg terug? Is er een weg uit de misère? Wat we niet moeten doen, is bij de pakken neerzitten. Niet zozeer omdat we het lek zelf wel boven water kunnen krijgen, maar omdat er een levende God is, die ons Zijn Woord heeft toevertrouwd.

In dit boek geef ik een neerslag van een persoonlijke zoektocht. Ten opzichte van mijn eigen refonest heb ik een grote loyaliteit en betrokkenheid, maar heb ik ook een kritische houding. Dit is sterker geworden naar mate ik de refowereld meer in bijbels licht ging zien. Gesprekken met anderen hebben me daarbij geholpen. De overtuiging groeide: er is een 'Nadere Reformatie' nodig. Onbedoeld en onbewust is er in refokring scheefgroei gekomen. Vooral wil ik de aandacht richten op de levenspraktijk en levenshouding.

De vraag die ik wil beantwoorden is: Welke bedreigingen zijn er voor de reformatorische gemeenschap en welke roeping heeft zij te volgen in de concrete situatie van de postmoderne en opengebroken samenleving?

Met opzet ga ik niet uit van de reformatorische zuil; die naderd zijn eind. Het bijbelse begrip *gemeenschap* drukt beter uit waar het om gaat. We zullen elkaar hard nodig hebben in de toekomst.

Mijn wens is dat dit boek als middel dient om het onderlinge gesprek te voeren over de manier waarop we in onze tijd met

het christenleven moeten omgaan. Ook hoop ik dat elementen van het boek zullen leiden tot zelfonderzoek. In het bijzonder is mijn gebed of de HEERE een terugkeer wil geven naar Hem en Zijn dienst.

Inleiding

Open of gesloten

Er is een discussie gaande in reformatorisch Nederland. Een discussie over zijn positie en verantwoordelijkheid in de huidige samenleving. Heeft de reformatorische zuil, het geheel van reformatorische kerken en organisaties, nog bestaansrecht? Wordt de zuil niet van binnenuit aangevreten door wereldgelijkvormigheid? Moet de geslotenheid gehandhaafd worden? Of moeten we aanhaken bij de postmoderne cultuur?

We gaan een aantal elementen van de discussie na.

In mei 2007 publiceerde het Reformatorisch Dagblad (RD)¹ een onderzoek onder de titel 'Schuivende panelen'. Het ging over de ontwikkeling in de refozuil. Het onderzoek maakte duidelijk dat er bezorgdheid heerst over de uitholling van binnenuit en het gebrek aan geestelijk leven. Er zijn tendensen naar verminderde hechting van jongeren aan kerkelijke tradities, meer invloed van de evangelische beweging, minder nadruk op uiterlijke vormen, meer zoeken naar samenwerking tussen de verschillende kerken. Je kunt over deze ontwikkelingen treuren of niet, maar ze geven wel een werkelijkheid weer waar je niet omheen kunt. Hoe ga je hier op de goede manier mee om? Een antwoord hierop kunnen we alleen geven als we serieus nadenken over deze ontwikkelingen.

Het RD-onderzoek 2007 gaf ook aan dat er toenemende moeite was om voor je principes uit te komen in de samenleving. Een onderzoek over de invloed van de Algemene Wet Gelijke Behandeling op de reformatorische kring, november 2009, gaf hierover meer duidelijkheid. Onderzoeker Oomen van de Roosevelt Academy in Middelburg signaleerde bij reformatorische mensen gevoelens van frustratie en bedreiging.²

1 RD 16-05-2007 <http://www.refdag.nl/dossier/2324/>

2 RD 03-11-2009 <http://www.refdag.nl/dossier/3670/>

Er is een sterk gevoel dat de ruimte om opvattingen en normen te handhaven in onze samenleving steeds kleiner wordt, dat er ook steeds minder begrip is voor christelijk-orthodoxe standpunten. De respondenten van het onderzoek gaven reacties op deze ontwikkelingen. Oomen ziet twee tegengestelde reactiepatronen 'die in de richting van het verstard isolement aan de ene kant en een dialogische reactie waarbij de eigen standpunten minder vast staan aan de andere kant'. Dus hier hebben we het discussiepunt: hoe gaan we met deze ontwikkelingen om?

In de tijd van de publicatie van het onderzoek van Oomen, ontstond zich een discussie naar aanleiding van de bundel *Postmodern gereformeerd*, een lustrumbundel van het CSFR-dispuut Rotterdam. Ook de discussie over christen-zijn in een postmoderne cultuur werd in het RD gevoerd.³ De redacteuren Beunder en Lock wezen op de spanning tussen de kerkcultuur met regels en leerstellingen en de belevingscultuur, waarbij keuzen gemaakt worden op grond van eigen beleving. Er zou meer nadruk moeten komen op waarden en relaties in plaats van op normen en leerstellingen. Hierbij wordt in het gesprek het beste voor de ander gezocht. Het Evangelie blijft bepalend voor de inhoud van deze relatie. Het is boeiend deze discussie te lezen. De kernvraag is hoe onze reactie is op de postmoderne mens. Moeten we aanhaken bij de belevingscultuur of juist de confrontatie aangaan? In de reacties wordt gewezen op het handhaven van de waarheid van het gereformeerde belijden tegenover het postmoderne relativisme. Moeten we inzoomen op de gevaren of juist op de mogelijkheden bij de belevingscultuur? Is het aangaan van een relatie met de postmoderne mens een risico of niet?

Uit de discussies wordt één ding duidelijk: we staan aan de vooravond van grote veranderingen die impact hebben op de reformatorische kring. De genoemde discussies werden vooral door opinieleiders uit reformatorische kring gevoerd. Het gaat niet om een academische discussie die we als gewone 'refo's' naast ons neer kunnen leggen, maar om concrete gevolgen voor

3 RD 19-10-2009 <http://www.refdag.nl/dossier/3654/>

ons persoonlijke leven, ons gezin, onze kerk, onze school, onze positie in de samenleving. Het gaat ook over onze verantwoordelijkheden op al deze gebieden.

Om deze gevolgen en de verantwoordelijkheden helder te krijgen, wordt eerst een schets van onze samenleving gegeven, de invloed op ons en met name op onze jongeren, de mogelijke reacties op deze ontwikkelingen en op de roeping die vanuit Schrift en belijdenis tot ons komt.

Deel 1
Refo's in een postmoderne wereld
Een situatieschets

1. Postmoderne wereld

Secularisatie

Na de Tweede Wereldoorlog is de invloed van het christelijke geloof voortdurend afgenomen. De secularisatie drong onweersaanbaar de samenleving binnen. Met name de jaren '60 en '70 van de vorige eeuw lieten een omwenteling zien in de Nederlandse samenleving. Met recht kan gesproken worden van een 'Umwertung aller Werte' (Nietzsche), een herwaardering van alle waarden. Alles wat vast en zeker was, werd op losse schroeven gezet. Geloof, kerk, gezag, huwelijk, orde en discipline werd afgedaan als elementen van een christelijke en burgerlijke ideologie, die de vrijheid van de mens beknotten. Het zorgde voor een doorbraak van het humanistische ideaal van autonomie, zelfbeschikking en zelfontplooiing.

Tot de jaren '80 had dit streven een revolutionair karakter met demonstraties, verbaal en fysiek geweld. Het oude 'onderdrukkende' systeem moest opgeruimd worden. De revolutionaire generatie keek uit naar een nieuwe wereld van vrijheid, vrede, gelijkheid en gerechtigheid. Begrippen met een religieuze lading, maar met een volstrekt seculiere invulling. Als er al sprake was van godsdienstigheid, dan was het met een oosterse spiritualiteit. In feite ging het daarbij om een verfijnde vorm van humanisme, een geestelijke zelfontplooiing die hoogstens wat diepere lagen in de menselijke geest aanboorde. Een zoektocht zonder eindbestemming.

Ook de seksuele lust werd uit zijn gevangenis bevrijdt. Het huwelijk als knellend juk kwam onder kritiek te staan. De seksuele vrijheid, mogelijk gemaakt door voorbehoedsmiddelen, was een feit. De jongere generatie was zeer creatief in het bedenken van allerlei alternatieve relaties, waarbij seksuele lust voorrang kreeg boven trouw, waarbij liefde werd gereduceerd tot erotiek. Nieuwe muziek- en dansstijlen doorbraken iedere vorm van discipline en zelfbeheersing. Een revolutie in een cultureel jasje.

De traditionele orde, gestempeld door het christendom, werd ontmanteld. De gezagsrelatie tussen overheid en onderdaan, baas en knecht, man en vrouw, ouders en kinderen werd geduid als onderdrukkende macht. Democratisering en emancipatie werden afgedwongen.

Door de geslagen gaten in de dijken kwam de secularisatiegolf in de jaren '80 de samenleving binnen. Minder heftig, maar wel breder. Terugdringen van deze vloedgolf ging niet meer. Wat eerst revolutionair en onmaatschappelijk was, werd nu breed aanvaard. Dat kreeg zijn beslag in beleid en wetgeving. Wat een halve eeuw geleden normaal was, is nu abnormaal en omgekeerd. De 'Umwertung aller werte' werd voltooid.

De culturele revolutie heeft in West-Europa enkele decennia nodig gehad om vorm te krijgen. Veel sneller was de omwenteling in Oost-Europa. Het communistische machtsblok werd in enkele maanden verbrijzeld. De socialistische ideologie, die een atheïstische heilsstaat verwachtte, stierf een snelle dood. Deze grote verandering had een wereldwijde invloed. De tegenstelling tussen totalitair communisme en democratisch liberalisme (tussen de grootmachten Sovjet-Unie en de Verenigde Staten) die de wereld tijdens de Koude Oorlog in de greep hield, werd doorbroken. Het tijdperk van de allesomvattende wereldbeschouwingen was definitief voorbij.

Verzuiling, ontzuiling en herzuiling

Nederland heeft vanuit een historische bril bekeken afgelopen eeuw een bijzondere ontwikkeling gekend: het proces van verzuiling en ontzuiling. De diverse levensbeschouwelijke stromingen, rooms-katholiek, protestants en socialistisch, gaven vorm aan hun eigen maatschappelijke organisaties op het gebied van onderwijs, media, politieke partijen en verenigingen. Ieder hoorde bij zijn eigen zuil en werd daardoor gevormd. Als protestant ging je naar een protestantse school, las je een protestantse krant, was je lid van een protestantse politieke partij en ging je naar protestantse verenigingen. De zuilen bestonden naast elkaar; de gewone man of vrouw had weinig contacten met mensen van een andere zuil. De onderlinge contacten werden onderhouden

door de vertegenwoordigers, de leidinggeevenden. In de zuil werd niet mét 'de anderen', wel óver 'de anderen' gesproken, waarbij vooral de afwijkende kenmerken naar voren kwamen. Vijandbeelden konden ongestraft ontstaan, omdat ze alleen dienden ter bevestiging van het gelijk van de eigen groep.

Tijdens de Tweede Wereldoorlog rezen er al twijfels over de verzuilde samenleving. Na de oorlog ontstond de PvdA, die de Doorbraak-gedachte aanhing. Hierbij werd ruimte gegeven aan de verschillende levensbeschouwingen. Toch duurde het nog tot in de jaren '70 dat de verzuiling werd doorbroken. Door

De refozuil was bedoeld om de eigen mensen te beschermen tegen en zelfs af te schermen van het proces van secularisatie.

de secularisatie onstond een proces van ontzuiling in de samenleving. De identiteit van de verschillende levensbeschouwelijke organisaties vervaagde steeds meer. In de achterban van de SGP ontstond een reactie op de vervaging van de identiteit

van protestants-christelijke organisaties, waarbij bevindelijke gereformeerden nieuwe organisaties vormden: reformatorische scholen, het Reformatorisch Dagblad (RD), de Reformatorisch Maatschappelijke Unie (RMU). De 'refozuil' kreeg vorm.

Toch was er een verschil met vroeger. De oude zuilorganisaties dienden vooral de emancipatie van de bevolkingsgroep: de eigen levensbeschouwing mee laten tellen in de samenleving, het verkrijgen van invloed en politieke macht. De refozuil was bedoeld om de eigen mensen te beschermen tegen en zelfs af te schermen van het proces van secularisatie. Het was de belangrijkste stimulans voor het reformatorisch onderwijs om de kinderen te onttrekken aan verkeerde invloeden waaraan ze in bestaande scholen blootstonden. Bij dit concept van de verzuiling zelf werden weinig vragen gesteld. Dat is ook niet zo vreemd, omdat tientallen jaren in de gehele samenleving vanuit de verzuiling was gedacht. Het zat bij veel mensen nog 'tussen de oren'. Na de millenniumwisseling werden er steeds meer vragen gesteld of een verzuilde manier van leven nog mogelijk

was. Langzamerhand werden de deuren steeds meer opengezet voor andersdenkenden. Waar in de kring van reformatorische studenten (CSFR) al langer sprake was van sprekers van buitenaf, drong deze aanpak ook door naar andere organisaties. In de SGP wordt steeds meer gebruik gemaakt van radio en tv; media die voorheen in de taboesfeer lagen. SGP-jongeren beleggen debatavonden met mensen van een totaal andere politieke achtergrond; het RD laat op de opiniepagina's en interviews ook niet-christenen aan het woord; refoscholen zetten hun deuren open voor VVD-ers en SP-ers om te laten zien dat refojongeren goed geïntegreerd zijn; scholen brengen, in het kader van begeleide confrontatie, de leerlingen in contact met vertegenwoordigers van de islam of met de homobelangenorganisatie COC. Allemaal voorbeelden die een wijziging laten zien in het omgaan met 'de wereld'. We kunnen ervan uitgaan dat deze voorbeelden niet los te maken zijn van de culturele ontwikkelingen buiten de refozuil. Een cultuur die in veel opzichten 'postmodern' is geworden.

Het einde van de refozuil

We hebben gezien dat binnen de refozuil enerzijds ontwikkelingen gaande zijn richting meer openheid naar buiten. Aan de andere kant worden deze ontwikkelingen door velen gezien als het opgeven van principes. Daar zien we juist een toenemende afscherming. De deur openzetten brengt het risico van afglijden en uithollen met zich mee. De 'dichtmakers' nemen het de 'openmakers' kwalijk dat de eigen organisaties ter discussie worden gesteld. Zij zien de ontwikkelingen ook, maar willen vooral een zuivering door buitensluiting van zaken en personen die niet volledig vallen onder de reformatorische principes.

Hoewel voor beide standpunten argumenten te geven zijn, zijn de tekenen duidelijk dat de maatschappelijke ontwikkelingen de discussie inhalen. Er is een politiek-maatschappelijke klimaat waarbij bijbelse principes met alle kracht bestreden en gediskwalificeerd worden. Met de afkalving van de aanhang van de gezamenlijke confessionele partijen (CDA, CU, SGP) wordt hun politieke inbreng ook minimaal. Een niet-confessionele